

MARIJAN ŠUPERINA*, KREŠIMIR POGAČIĆ**

Učestalost Hrvatske gorske službe spašavanja u traganju za nestalim osobama¹

Sažetak

Sigurnost je jedna od temeljnih potreba i uvjet normalnog života i razvoja, kako pojedinca, tako i društvene zajednice u cjelini. Suvremene države uočavaju sve više važnost organiziranog i efikasnog sustava traganja, zaštite i spašavanja, poglavito života i zdravlja ljudi i materijalnih dobara. Velika novčana ulaganja u takve službe prati pravna regulativa s točno definiranim obvezama i nadležnostima svih subjekata koji sudjeluju u traganju i spašavanju nečijeg života. Spasilačke službe u zapadnoeuropskim zemljama imaju danas cijenjen status u društvu, primjeren opasnoj i odgovornoj ulozi koju obavljaju. Kada se govori o učenju o policijskom traganju, posebno onom u svezi s nestalom osobom, ističe se kako se ono temelji na kazuistici, pa se stječe dojam kako se radi isključivo o iskustvenoj djelatnosti. Naš je cilj dati učenju o policijskom traganju znanstveni sadržaj, izdignuti ga od pukog prepričavanja pojedinih uspješnih ili neuspješnih akcija i njihovih

* mr. sc. Marijan Šuperina, viši predavač na Katedri kriminalistike na Visokoj policijskoj školi MUP-a RH, Zagreb.

** Krešimir Pogačić, diplomirani kriminalist.

¹ Provedeno istraživanje i ovaj članak kao njegov rezultat inspirirani su sadržajima čl. A1. i B3. *Deklaracije o policiji*, usvojena Rezolucijom 690 (1979) Parlamentarne skupštine Vijeća Europe; čl. B7. *Primjedaba Ministarskog vijeća Vijeća Europe o Rezoluciji 690 (1979) Parlamentarne skupštine Vijeća Europe: Deklaracija o policiji*; čl. 1. *Kodeksa Ujedinjenih naroda o ponašanju službenika koji provode pravo*, usvojeno 12. prosinca 1979. Rezolucijom Opće skupštine OUN-a broj 34/169; te čl. 64. *Europskog kodeksa policijske etike*, usvojenog Preporukom Rec (2001)10 Odbora ministara država članica Vijeća Europe od 19. rujna 2001. i sadržajima *Etičkog kodeksa policije Republike Hrvatske*. Rad smatramo doprinosom provođenju *Programskih smjernica Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske za razdoblje 2004.-2007.*, poglavito ciljeva na planu unapređivanja organizacije policije (razvijanje partnerskih odnosa s društvenom zajednicom; reforma sustava obrazovanja policijskog službenika; institucionalizacija znanstvenog-istraživačkog rada na području policijskih znanosti i izgradnja sustava upravljanja kadrovima prema standardima Europske unije).

epiloga. Kod toga koristimo općeprihvaćene znanstvene metode s ciljem da naš doprinos učenju o policijskom traganju bude primjenjiv i provjerljiv u policijskoj praksi. Slijedom toga, ovaj rad aktualizira odnos/suradnju policije i Hrvatske gorske službe spašavanja (HGSS) tijekom provođenja kriminalističkih procedura traganja za nestalom osobom. Smatramo kako suvremena i moderna hrvatska policija treba razvijati suradnju s drugim organizacijama i udrugama radi što bolje učinkovitosti i djelotvornosti glede ostvarivanja temeljnih policijskih poslova. Razvijenost i značaj funkcije HGSS-a u sustavu traganja, zaštite i spašavanja opravdani su argumenti da se djelatnost te udruge zakonski regulira.

UVOD

Republika Hrvatska, kao jedinstveni spoj mora i planina, kraških fenomena, brojnih otoka i očuvanih prirodnih lokaliteta, ima veliki potencijal za razvoj *sportskog turizma* (skijanje, ribolov, planinarenje, nautika i sl.) i tzv. *avanturističkog turizma* (slobodno penjanje, rafting, planinski biciklizam, parajedrenje, alpinizam, speleologija i sl.). Svake godine svjedoci smo stalnog razvoja i porasta odlazaka ljudi u planine što je dijelom uvjetovano potrebom svrhovitog korištenjem slobodnog vremena i odmora. Ali iz tih planina, spilja, krša, kanjona, u zadnje vrijeme sve češće, do nas dopiru vijesti: "spašen ozlijeđeni američki alpinist na Biokovu", "za trojicom talijanskih planinara još se uvijek traga", "zbrinuti poljski dječaci nakon neuspješnog penjanja po litici", "od trojice čeških planinara jedan je uspio preživjeti". Vidimo kako sve više i više dolazi do izražaja potreba za sigurnošću, zaštitom života i zdravlja, i u onim situacijama kada se čovjek sam svjesno uputi u teško pristupačne prostore. S druge strane, bilježi se stalan porast broja prijava nestanka osoba, u čijem traganju je potrebno provesti zahtjevna pretraživanja velikih i po konfiguraciji kompleksnih terena. Kriminalističke procedure traganja u takvim slučajevima mobiliziraju veliki broj ljudi i materijalna sredstva. No, često puta nije u pitanju njihova dostatnost, već kvaliteta; nedostatak potrebnih vještina, umijeća, znanja kao i opreme posebne vrste i kakvoće. Upravo iz tih osnovnih razloga smatramo kako će tijela državne uprave, poglavito policija, sve više biti orijentirana *na suradnju s udrugama građana* po pitanju ostvarivanja kolektivne i individualne *sigurnosti građana i njihove imovine*.

Jedna od takvih udruga građana je i *Hrvatska gorska služba spašavanja*. Zbog njene sve veće važnosti u ostvarivanju zadaća zaštite života, zdravlja i imovine u specifičnim uvjetima, u kojima se traže posebne vještine, znanja i umijeća uporabe zahtjevne opreme, smatrali smo potrebnim provesti raščlambu aktivnosti HGSS-a, poglavito u svezi sa sadržajima kriminalističkih procedura traganja kod nestanka osoba.

1. DJELOVANJE I RAD HRVATSKE GORSKE SLUŽBE SPAŠAVANJA

Područja zaštite, spašavanja, traganja i pružanja pomoći HGSS-a obuhvaćaju sva nepristupačna mjesta koja zahtijevaju posebna znanja i opremu, a to su: *planine, stijene, speleološki objekti, vodene površine, nepristupačne građevine ili dijelovi takvih objekata, ruševine, loši vremenski uvjeti i elementarne nepogode*. Pritom, HGSS je prihvatila osnovna načela

zaštite i spašavanja, koji uključuju predviđanje, planiranje, pripremanje, interveniranje, tj. spašavanje i rad na otklanjanju posljedica.

Predviđanje uključuje: analizu područja, karakteristike terena; analizu i predviđanje potencijalnih opasnosti; analizu dosadašnjih nesreća, akcidenata i opasnih situacija kao i predviđanje i procjenu opasnosti i izazova u budućnosti.

Pripremanje sadrži: rad na školovanju, obuci i opremanju ljudi; kompletiranju opreme; ostvarivanje odgovarajuće suradnje s drugim tijelima te postizanje što veće interventnosti i raspoloživosti tijekom cijele godine 24 sata dnevno. Osim tih velikih koraka, pripremanje obuhvaća:

- izradu planova i procedura za spašavanje i evakuaciju sa svih potencijalnih lokacija i u različitim vremenskim prilikama
- pripremu lokacija za pristup spasilačkih ekipa, evakuaciju ozlijeđenih, slijetanje helikoptera (na improvizirane heliodrome)
- uvježbavanje svih mogućih situacija spašavanja, brze evakuacije uporabom klasičnih tehnika ili uz pomoć helikoptera iz/sa svih terena i objekata
- praćenje i evidentiranje mogućeg kadra za slučaj velikih elementarnih nesreća i katastrofa²
- razvoj kvalitete i obučenosti kadrova, konstantno školovanje i usavršavanje te uključivanje novih sposobnih, aktivnih i stručno osposobljenih ljudi
- utjecaj na stvaranje pravnog okvira, materijalne osnove i drugih preduvjeta koji će osigurati kvalitetniju poziciju HGSS-a (pravno definiranje spašavanja, suradnje s drugim tijelima državne uprave i organizacijama)
- osiguravanje i unaprjeđivanje suradnje s drugim institucijama koje mogu doprinijeti učinkovitosti službe (sportski savezi, turističke zajednice, ministarstva i druge državne institucije, tijela lokalne i područne (regionalne) samouprave).

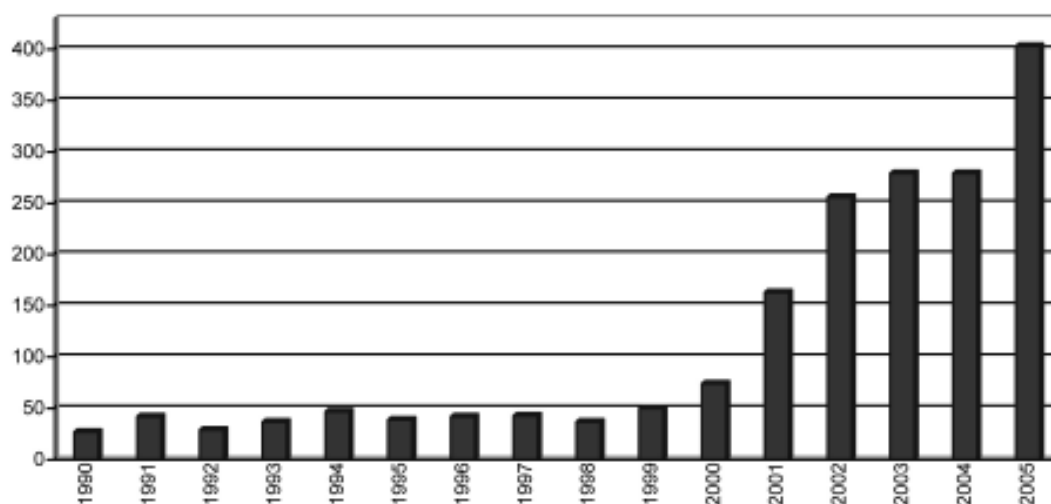
Slika 1: Znak Hrvatske gorske službe spašavanja

² To su liste suradnika koje predstavljaju osnovicu za široku mobilizaciju u slučajevima većih elementarnih nepogoda, katastrofa te za sve situacije u kojima treba angažirati veliki broj ljudi koji su sposobni djelovati na nepristupačnim terenima i u nepovoljnim vremenskim uvjetima.

2. UČESTALOST AKTIVNOSTI HRVATSKE GORSKE SLUŽBE SPAŠAVANJA

Nastavno, želimo dati samo elementarnu raščlambu, ograničenu prostorom, glede učestalosti aktivnosti HGSS-a. Podaci su analizirani pretežito u smislu raščlambe onih koji se odnose na tzv. *neskijaške akcije* (NSA), a unutar njih, na one koji se odnose na *potražne akcije* (PA). Prezentirani podaci odnose se na razdoblje od 2002. do 2004., dok smo za 2005. koristili samo one podatke koji su nam bili dostupni jer do okončanja pisanja ovoga rada Statističko izvješće aktivnosti HGSS-a za 2005. godinu nije bilo učinjeno.

Već prvim uvidom u prezentirane podatke (grafikon 1 i tablica 1) vidimo kako se broj aktivnosti HGSS-a od 2000. godine značajno povećavalo svake naredne godine. Takav trend porasta aktivnosti članova HGSS-a ne iznenađuje jer je ono prisutno gotovo kod svih gorskih službi spašavanja u svijetu. U Hrvatskoj, taj porast je čak i u zakašnjenju, u odnosu na zapadnoeuropske zemlje, što se može pretpostaviti i objasniti zbog situacije Domovinskog rata, a potom postupnog eliminiranja ili ublažavanja negativnih čimbenika koji su utjecali na razvoj planinarskog turizma (obnavljanje planinarske infrastrukture, razminiravanje određenih područja i sl.) i standard ljudi glede korištenja slobodnog vremena koji ga sve češće koriste za boravke na izletima i u planinama. Uzimajući u obzir svjetska iskustva može se i u budućnosti očekivati značajan porast broja nesreća i potreba za stručnim znanjem, umijećem i specifičnom opremom koju HGSS posjeduje. (Dujmić, 2004:3)

Grafikon 1: Ukupan broj akcija članova HGSS-a u vremenskom razdoblju 1990.-2005. godine

Po podacima iz tablice 1, HGSS je imala od 2002. do 2005. godine ukupno **1 217 akcija** u kojima je na različite načine zbrinuto **1 407 ljudi**. U prosjeku, statistički analizirano, svakog dana u proteklih četiri godine zbrinuta je bila jedna osoba. S obzirom na temeljnu aktivnost i ciljeve zbog kojih je osnovana HGSS, njeni su članovi sudjelovali u **660 akcija na skijalištima (SA)** (dakle, 54,23% od ukupno akcija), gdje su zbrinuli **661 osobu** (ili 46,98% od ukupno zbrinutih osoba); a u **557 ostalih neskijaških akcija** (ili 45,77%) zbrinuli su **746 osoba** (ili 53,02% od ukupno zbrinutih). Već samo ovi podaci, u apsolutnom iznosu, govore sami za sebe o značaju rada HGSS glede funkcije zaštite i spašavanja te sprječavanja ugroze ili negativnih čimbenika koji utječu na individualnu, ali i na skupnu/grupnu i kolektivnu sigurnost.

Godina	Akcija HGSS		Akcije na skijalištima ³		Ostale akcije	
	Ukupno	Zbrinuto osoba	Ukupno	Zbrinuto osoba	Ukupno	Zbrinuto osoba
2002.	256	358	160	160	96	198 ⁴
2003.	279	327	162	162	117	165
2004.	279	309	129	130	150	179
2005.	403	413	209	209	194	204
Σ	1.217	1.407	660	661	557	746

Tablica 1: Ukupan broj akcija poduzetih od članova HGSS-a, učestalost provođenja akcija na skijalištima i ostalih neskijaških akcija, te broj zbrinutih osoba u provedenim akcijama u vremenskom razdoblju 2002.-2005. godine

Akcije koje nisu bile u svezi sa skijalištima,⁵ tzv. neskijaške akcije, dijele se na spašavanje, potrage, intervencije i spašavanje životinja. *Akcija spašavanja* odnosi se na onu situaciju gdje se već od samog početka zna za potrebu provođenja radnji spašavanja,⁶ dok se za mjesto same nesreće unaprijed može znati, ali ono i ne mora biti poznato, pa ova akcija u sebi može uključivati i elemente potrage. *Potražna akcija* odnosi se na situaciju kada položaj i stanje nestale osobe nije poznato i prvenstveni cilj same akcije je lociranje položaja nestale osobe u prirodi (prostoru).⁷ U *interventnim akcijama*, koje su po svojim razlozima zbog kojih se poduzimaju raznovrsne, osnovni je cilj uklanjanje izravne ili neizravne opasnosti po ljude

³ Podaci o akcijama na skijalištima odnose se na skijališnu sezonu (npr. 2001./2002.), a ne na kalendar-ski promatranu godinu (npr.: 2002.).

⁴ U podatke je uključeno 100-tinjak gostiju hotela na prijevoju Vaganj koji su zahvaljujući HGSS-u i zimskoj službi deblokirani iz snijegom zametene hotela. Među zametenim gostima bilo je i bolesnika koji nisu mogli biti duže vrijeme bez medicinske skrbi, njege i lijekova (npr. dijabetičari).

⁵ Na ovom mjestu potrebno je upozoriti na sadržaj *Pravilnika o sigurnosti na uređenim skijalištima* (NN 68/91.) kojim se, među ostalim, uređuje kako uprava skijališta mora za vrijeme rada skijališta osigurati službu spašavanja, te opremu i sredstva koja su potrebna za uspješno spašavanje i pružanje prve pomoći (čl. 59.), kao i to da svako skijalište mora osigurati prostor za službu spašavanja i pružanja prve pomoći, kao prateći prostor (čl. 19.) U čl. 20. Pravilnika propisani su minimalni uvjeti koje prostor za službu spašavanja, zbrinjavanja unesrećenih i pružanja prve pomoći mora zadovoljiti. U čl. 30. Pravilnika izrijekom se zabranjuje rad skijališta ili dijela skijališta ukoliko nije osigurana služba za spašavanje i pružanje prve pomoći.

⁶ Dana 16. listopada 2005. godine češka turistkinja pala je niz provaliju u Dubcima kraj Makarske, s odmorišta kraj ceste približivši se rubu, te se otkotrljala 50 metara niže i zadobila teške tjelesne ozljede. Djelatnicima hitne medicinske pomoći, na mjestu događaja, stradala turistkinja nije bila dostupna zbog strmine terena, pa su u pomoć pozvani članovi Stanice GSS Makarske. Spasitelji HGSS-a, već nakon 20 minuta od dojava, došli su do ozlijeđene, medicinski je zbrinuli i uz pomoć specijalne nosiljke i užeta izvukli je do ceste te predali djelatnicima hitne medicinske pomoći. Akcija spašavanja, od dojava do završetka, trajala je nešto više od sat vremena. (www.gss.hr; 21.03.2006.)

⁷ Dana 19. kolovoza 2002. godine planinar se sam zaputio na Velebit gdje je, između ostalog, odlučio posjetiti i jednu spilju. Ruksak je ostavio u skloništu, relativno daleko od spilje u koju je ušao ne samo bez ruksaka već i s neadekvatnom rasvjetom. Kada je nestalo rasvjete (u uvjetima hladnoće kakva vlada u spiljama baterije se puno brže troše) više nije mogao pronaći izlaz. Kako je bio sam, a o svom kretanju nikoga nije obavijestio, pokrenuta je široka potražna akcija u kojoj je sudjelovao helikopter i psi tragači. Dan poslije nestanka spasitelji su pronašli ruksak, a sljedeći dan i unesrećenog. Avantura je ovaj puta završila sretno. Osim iscrpljenosti, nestali planinar bio je živ i neozlijeđen. Ta dva dana pretražen je veliki broj potencijalnih planinarskih ciljeva, a unesrećeni planinar pronađen je zahvaljujući tome što spasitelji izuzetno dobro poznaju teren i moguće ciljeve. (Dujmić, 2002:4)

i materijalna dobra,⁸ uključujući pružanje raznovrsnih pomoći na visokim objektima i na teško pristupačnim objektima (bunari, gradilišta, cijevi i sl.).⁹

Spašavanje životinja također su akcije koje izvode članovi HGSS-a, bez obzira radi li se o domaćim životinjama (lovački psi,¹⁰ kućni ljubimci) ili o divljači. Podaci iz tablice 2 govore o učestalosti pojedinih vrsta akcija u odnosu na ukupan broj akcija za razdoblje od 2002. do 2005. godine. U tom razdoblju izvedeno je **148 potražnih akcija**, što u relativnom iznosu znači da potrage čine 12,16% od ukupnih akcija poduzetih u promatranom vremenu.

Kategorija akcije	2002.	2003.	2004.	2005.	Σ
spašavanje	54	75	89	112	330 27,12%
potražne akcije	21	24	46	57	148 12,16%
intervencije	13	8	7	12	40 3,29%
životinje	2	5	8	13	28 2,30%
skijališta	160	162	129 ¹¹	209	660 54,23%
nema podataka	6	5	-	-	11 0,90%
Σ	256	279	279	403	1.217 100,0%

Tablica 2: Učestalost poduzetih akcija članova HGSS-a podijeljenih po kategorijama u vremenskom razdoblju 2002.-2005. godine

⁸ Dana 22. veljače 2006. godine pozivom Centra 112, a zbog sumnje i opasnosti od zaraze i ekološkog onečišćenja, članovi HGSS-a obavili su izvid i zajedno s HRZ-om izvukli su helikopterom strvinu krave koja se nalazila u kanjonu rijeke Cetine, dubokom 150 metara, svega desetak metara dalje od toka rijeke. Intervencija članova HGSS-a i HRZ-a nije bila jednostavna zbog konfiguracije terena, a helikopter je trebalo spustiti u sam kanjon. Izvučena strvina krave predana je na obradu nadležnoj sanitarnoj inspekciji. Ovom intervencijom HGSS je pridonijela zaštiti hrvatske, ali i europske, prirode i sliva rijeke Cetine, koja predstavlja izvor pitke vode za mnoge stanovnike toga kraja. (www.gss.hr; 21.03.2006.)

⁹ Zaštita prirode, posebno na najnepristupačnijim dijelovima Hrvatske, je uz zaštitu života i imovine ljudi, jedna od temeljnih zadaća HGSS-a. To se potvrdilo i 4. i 5. srpnja 2005. godine uključivanjem članova stanica GSS Gospića, Zadra i Splita u akciju čišćenja kanjona Zrmanje koju su inicirali časopis Auto Blic i Park prirode Velebit. Tijekom akcije čišćenja skupljane su olupine automobila i drugi krupni otpad u tom biseru i ljepotici našeg krša - rijeci Zrmanji. HGSS i HRZ izvlačili su teret iz 300 metara dubokog kanjona i još jednom potvrdili zavidno umijeće uporabe helikoptera. (www.gss.hr; 21.03.2006.)

¹⁰ Dana 27. prosinca 2005. godine, oko 16.00 sati, spasitelje Stanice GSS Šibenik zamolio je lovac za pomoć u izvlačenju njegovog lovačkog psa koji je pao u jamu u okolici sela Vrpolja. Spasitelji HGSS-a pomogli su lovcu, ali i psu, kojeg su izvukli iz deset metara duboke jame u kojoj je proveo dva dana. Lovci iz okolice Pakovog Sela, 9. siječnja 2006. godine, također su zatražili pomoć u spašavanju dva lovačka psa koji su utrčali u jazbinu u potjeri za jazavcem i više nisu mogli izaći van. Unatoč pokušajima lovaca da bagerom prošire uski kanal, spašavanje pasa, koje je trajalo pet dana, bilo je bezuspješno. Neizvjesnost lovačkih pasa riješili su članovi HGSS-a koji su iskoristili pričuvni izlaz jazavca kroz malu špilju u blizini jame, u kojoj su se psi nalazili, proširivši kanal kopajući u dubinu pet metara. Nedugo potom, zbunjeni psi ponovno su se našli kod svojih gospodara. (www.gss.hr; 21.03.2006.)

¹¹ Manji broj akcija na uređenim skijalištima objašnjava se kraćim trajanjem skijališne sezone u tom razdoblju.

Introspekcijom podataka iz tablice 3 možemo zaključiti kako u frekvenciji neskijaških akcija (NSA), glede mjeseca u godini, postoji relativna ujednačena raspodijeljenost akcija, s neznatnim odstupanjima glede njihovog porasta sredinom ljeta i njihovog pada krajem jeseni i početkom zime. Isto takav zaključak možemo dati i za podatke iz tablice 4, kada promatramo frekvenciju neskijaških akcija po danima u tjednu. Velika odstupanja nastaju kada iz tih podataka izdvojimo podatke u svezi potraga (PA). Tada vidimo da u dane vikenda (petak poslijepodne do nedjelje) je znatno povećana frekvencija potražnih akcija što dovodimo, između ostalog, u korelaciju s povećanim odlaskom ljudi u planine. Povećanu frekvenciju potraga ponedjeljkom objašnjavamo činjenicom vremena saznanja za nestanak osobe, a s time u svezi je i vrijeme prijavljivanja nestanka osobe.

Podatke iz tablice 3 i 4 treba promatrati i razumijevati na način da oni prikazuju vrijeme/ mjesec i dane, u kojima je započeto izvođenje pojedine vrste akcija. Svakako da najviše ljudskog potencijala i materijalnih resursa zahtijevaju potražne akcije. Među dugotrajnim potragama je i ona organizirana za nestalim planinarom 2004. godine na Mosoru, koji je, kako se kasnije ispostavilo, počinio samoubojstvo. Potraga je trajala 44 dana, a gotovo svakog dana netko od članova HGSS-a bio je na terenu, pored policijskih službenika, vojnika, vatrogasaca, planinara, rodbine te helikoptera i potražnih pasa koji su bili angažirani u pretraživanju prostora. Statistički gledano, u 2004. godini, u prosjeku po skijaškoj akciji sudjelovalo je 3,4 spasitelja; u akcijama spašavanja 5 spasitelja; a u potražnim akcijama bilo je angažirano preko **10 spasitelja HGSS-a po jednoj akciji traganja**. (Dujmić, 2004:3)

Slika 2: Akcija spašavanja članova HGSS-a unesrećenog planinara u zimskim uvjetima

Mjesec u godini	2002.		2003.		2004.		Σ	
	NSA	PA	NSA	PA	NSA	PA	NSA	PA
siječanj	9	1	15	5	23	6	47	12
veljača	2	1	8	1	8	4	18	6
ožujak	6	1	10	1	8	3	24	5
travanj	6	2	8	1	14	2	28	5
svibanj	10	3	17	4	9	-	36	7
lipanj	9	3	6	2	9	4	24	9
srpanj	10	1	7	2	14	8	31	11
kolovoz	12	2	11	2	17	5	40	9
rujan	10	5	6	-	14	4	30	9
listopad	5	-	10	3	14	3	29	6
studen	7	2	5	1	14	5	26	8
prosinac	4	-	9	2	6	2	19	4
nema podataka	6	-	5	-	-	-	11	-
Σ	96	21	117	24	150	46	363	91

Tablica 3: Usporedni prikaz učestalosti poduzetih neskijaških (NSA) i potražnih akcija (PA) po mjesecima u godini u vremenskom razdoblju 2002.-2004. godine

Dan u tjednu ¹²	2002.		2003.		2004.		Σ	
	NSA	PA	NSA	PA	NSA	PA	NSA	PA
ponedjeljak	11	6	17	4	19	9	47	19
utorak	6	1	9	2	13	7	28	10
srijeda	8	-	7	1	11	3	26	4
četvrtak	8	2	11	-	14	8	33	10
petak	15	6	11	4	19	9	45	19
subota	18	3	19	4	37	4	74	11
nedjelja	24	3	38	9	37	6	99	18
nema podataka	6	-	5	-	-	-	11	-
Σ	96	21	117	24	150	46	363	91

Tablica 4: Usporedni prikaz učestalosti poduzetih neskijaških (NSA) i potražnih akcija (PA) po danima u tjednu u vremenskom razdoblju 2002.-2004. godine

Sadržaj tablice 5 pokazuje podatke o dobnoj strukturi zbrinutih osoba u neskijaškim akcijama i posebno u potražnim akcijama u promatranom razdoblju od 2002. do 2004. godine. Analizom slučajeva potražnih akcija dolazimo do zaključka kako su djeca i veći dio maloljetnika, koji su bili obuhvaćeni potragama, evidentirani nestalima zajedno sa svojim roditeljima koji su ih povelili sa sobom u planine. U dobnoj strukturi od 21. do 50. godine važan broj potraga odnosi se na mlađe osobe u raznim sportskim i/ili gospodarskim aktivnostima, te na penjače koji su zbog različitih okolnosti, u kojima su bili zatečeni u planinama (npr. dolazak mraka, nevremena, tempa hodanja glede postavljenog cilja i sl.) *skraćivali put u planini*.¹³ U dobnoj strukturi od 60. godina i stariji (27 osoba) veći broj

¹² Kod akcija koje su trajale dva ili više dana (čak i 44 dana) statistički je evidentiran prvi dan u tjednu u kojem je započeta akcija.

¹³ *Skraćiti put u planini* gotovo u pravilu znači kretati se po teško pristupačnom terenu, uz velike

slučajeva odnosi se na nestanak starijih osoba koje su: doživjele neku od nesreća prilikom penjanja ili planinarenja (prijelomi, odsklizavanja, zatrpavanja, i sl.); ili su zalutale (npr. tijekom branja gljiva, puževa); ili su odlutale (npr. zbog bolesti dezorijentirane osobe, staračka demencija); ili su bile zatečene posljedicom svog zdravstvenog stanja (npr. infarkt); ili su napustile prebivalište u namjeri počinjenja samoubojstva.¹⁴

Tablica 6 prikazuje podatke o distribuciji zbrinutih osoba po spolu, i ako na te podatke primijenimo statistički postupak normaliziranja podataka, vidimo kako je od ukupnog broja zbrinutih osoba u potragama njih 61,68% bilo muškog spola, a preostalih 38,32% ženskog spola.

Dob zbrinute osobe	2002.		2003.		2004.		Σ	
	NSA	PA	NSA	PA	NSA	PA	NSA	PA
do 9	2	-	1	1	7	6	10	7
10-19	10	-	12	4	15	3	37	7
20-29	14	2	23	7	22	5	59	14
30-39	13	-	18	1	14	3	45	4
40-49	6	1	13	4	25	13	44	18
50-59	13	4	10	2	13	-	36	6
60-69	5	2	10	3	11	3	26	8
preko 70	8	6	7	4	17	9	32	19
nema podataka	127	11	71 ¹⁵	8	55	35 ¹⁶	253	54
Σ	198	26	165	34	179	77	542	137

Tablica 5: Zbrinute osobe u neskijališnim (NSA) i potražnim akcijama (PA) promatranih po dobi u vremenskom razdoblju 2002.-2004. godine

orijentacijske teškoće i brojna neugodna iznenađenja. Stoga je skraćivanje puta i općenito kretanje po nemarkiranom terenu rezervirano isključivo za iskusne planinare i alpiniste. Čak i u tom slučaju, kretanje po nemarkiranom terenu treba dobro isplanirati - prije odlaska na teren. Neke od najtežih akcija i nesreća s najtežim posljedicama za pojedinca (uključujući i smrtne slučajeve) su skraćivanje puta. Na Sv. Iliji na Pelješcu (2004.) zabilježeno je *smrtno stradavanje planinarke* (sama, najvjerojatnije je pokušala skratiti put). Stoga nije na odmet još jednom apelirati da se izbjegava samostalno kretanje po planinama. Posebno treba biti oprezan kod planinarenja dalmatinskim planinama u ljetnim uvjetima. Dehidracija, sunčanica i brzo iscrpljivanje kao posljedica visokih temperatura vrlo brzo mogu onesposobiti čovjeka. (Dujmić, 2004:4)

¹⁴ Svake godine HGSS sudjeluje u potrazi ili u izvlačenju *smrtno stradalih osoba*. U 2004. bilo je **20 smrtno stradalih**, što je iznimno puno (dvostruko više nego prijašnjih godina). Polovica svih smrtno stradalih osoba odnose se na samoubojstva.

¹⁵ Nedostatak podataka za relativno veliki broj osoba glede njihove dobi posljedica je činjenice da u jednom broju akcija, poglavito onima u kojima je zbrinut veliki broj ljudi, iz objektivnog razloga nisu prikupljeni svi relevantni podaci.

¹⁶ U dvije potražne akcije zbrinuto je oko 20-ak osoba stranaca od kojih članovi HGSS-a nisu uzeli detaljnije podatke iz objektivnih razloga (npr. 20 pronađenih državljana Belgije).

Spol zbrinute osobe	2002.		2003.		2004.		Σ	
	NSA	PA	NSA	PA	NSA	PA	NSA	PA
muško	57	17	83	16	93	33	233	66
žensko	27	9	42	16	53	16	122	41
nema podataka	114	-	40	2	33	28	187	30
Σ	198	26	165	34	179	77	542	137

Tablica 6: Zbrinute osobe u neskijališnim (NSA) i potražnim akcijama (PA) promatranih po spolu u vremenskom razdoblju 2002.-2004. godine

Mjesto prebivališta zbrinute osobe	2002.	2003.	2004.	Σ
Hrvatska	68	91	117	276
Austrija	2	-	1	3
Belgija	-	-	21	21
Bosna i Hercegovina	1	1	-	2
Češka	1	8	4	13
Danska	1	-	-	1
Francuska	3	1	-	4
Italija	1	2	5	8
Izrael	-	1	-	1
Japan	-	-	1	1
Mađarska	-	4	3	7
Nizozemska	-	-	6	6
Njemačka	4	2	6	12
Poljska	4	1	-	5
SAD	1	-	1	2
Slovačka	2	2	-	4
Slovenija	1	7	2	10
Španjolska	-	-	1	1
Švedska	-	-	1	1
Švicarska	-	1	-	1
Ukrajina	1	-	-	1
Velika Britanija	-	11	-	11
drugi stranci	2	-	-	2
nema podataka	106	33	10	149
Σ	198	165	179	542
Σ Hrvatska	34,34%	55,15%	65,36%	50,92%
Σ stranci	12,13%	24,85%	29,05%	21,59%
Σ nema podataka	53,53%	20,00%	5,59%	27,49%

Tablica 7: Zbrinute osobe u neskijališnim akcijama (NSA) po mjestu prebivališta u vremenskom razdoblju 2002.-2004. godine

U tablici 7 analiziramo državljanstvo, odnosno zemlju prebivališta zbrinute osobe u neskijaškim akcijama (NSA). Izvor statističkih podataka nije nam omogućio detaljnu analizu za potražne akcije (PA), ali analizom slučajeva uočeno je kako rastom broja turista, posebno onog u svezi tzv. *avanturističkog turizma*, sve više raste udio stranih državljana u neskijaškim akcijama HGSS-a. Tako je udio zbrinutih stranih državljana u 2003. godini bio 24,85% od ukupnog broja zbrinutih osoba u neskijaškim akcijama, a 2004. godini taj broj se povećao na gotovo jednu trećinu od ukupnog broja zbrinutih osoba.

Slika 3: Spašavanje nestale osobe

Ozljeda osobe	2002.	2003.	2004.	Σ
neozlijeđeni	134	84	63	281 (51,84%)
bolest	16	10	21	47 (8,67%)
lakša ozljeda	6	23	23	52 (9,60%)
teža ozljeda	21	30	30	81 (14,95%)
smrt	10	7	20	37 (6,83%)
nema podataka	11	11	22	44 (8,11%)
Σ	198	165	179	542 (100%)

Tablica 8: Vrsta ozljede zbrinute osobe u neskijaškim akcijama (NSA) u vremenskom razdoblju 2002.-2004. godine

Podaci iz tablice 8, glede vrsta ozljeda zbrinutih osoba u neskijaškim akcijama, govori kako su članovi HGSS-a morali 24,55% osoba i liječnički zbrinuti zbog različitih, lakših ili težih, ozljeda; te 8,67% osoba zbog bolesti; što ukupno čini 33,22% zbrinutih osoba kojima je trebala bilo koja medicinska pomoć,¹⁷ od ukupnog broja zbrinutih osoba.

¹⁷ Dana 21. prosinca 2005. godine, oko 1.20 sati, Stanica GSS Split zaprimila je dojavu o nestanku 76-godišnjeg muškarca koji je tijekom popodneva otišao od kuće, posljednji put viđenog u 15.30 sati na nekom puteljku u okolici Tugara. Zbog hitnosti potražne akcije, unatoč noći i niskim temperaturama, na teren su izišli: 12 spasitelja HGSS-a i pas tragač, koji su sa još desetak mještana i vatrogascima cijelu noć pretraživali sve pravce za koje se moglo pretpostaviti da se nestali mogao kretati. Potraga je nastavljena i sutradan, kroz jutro, s desetak spasitelja HGSS-a, pet policijskih službenika, te desetak mještana. Tijekom jutra u potragu je uključen helikopter HRZ-a sa 6 članova HGSS-a. Oko 12.25 sati nestalog su pronašli spasitelji HGSS-a, bez vidljivih ozljeda, ali pothlađenog, zbog izloženosti niskim temperaturama tijekom noći. (www.gss.hr; 21. 03. 2006.)

Svakako da broj od 37 osoba (ili 6,83%) koje su pronađene mrtve, zaslužuje posebnu pozornost i raščlambu, koju zbog prostora nećemo ovdje učiniti, ali je ostavljamo drugom prilikom.¹⁸

Podaci tablice 9 govore nam kako je među zbrinutim osobama u neskijaškim akcijama bilo preko 80% onih koji *nisu bili članovi* bilo koje *planinarske udruge*. Taj podatak uvjetuje traženje dijela uzroka provođenja i potražnih akcija i akcija spašavanja glede opće i posebne educiranosti zbrinutih osoba u svezi s ponašanjem u planinama. Svakako da član planinarske udruge, kroz aktivnosti te udruge (edukativna predavanja, sastanci planinara, seminari, druženja, odlasci na organizirane planinarske izlete i pohode i sl.) stječu opće planinarsko znanje; vještine kretanja u planini; psihičku i fizičku pripremljenost; iskustvo npr. u određivanju brzine i načina hoda, primjerenom izboru cilja i puta planinarenja; znanja o minimalnim standardima adekvatne kakvoće obuće, odjeće i opreme koja se mora ponijeti sa sobom kada se odlazi u planine. Nepripremljenost, nepoštovanje planinarskih obavijesti, upozorenja opasnosti, najave vremenskih (ne)prilika - svakako su rizici koji povećavaju nesigurnost planinara i penjača. Kolika je ta potreba za sigurnošću u planinama nažalost najbolje znaju oni koji su sami osjetili potrebu za njom.¹⁹ Stoga se s pravom pitaju slovenski gorski reševalci, imaju li pravo tražiti izlaganje njihovog zdravlja i života tijekom spašavanja oni koji su se zbog vlastitog neobuzdanog

¹⁸ Spasitelji HGSS-a, nažalost, sudjeluju i u potražnim akcijama gdje se ne može ništa više učiniti nego pronaći tijela nestalih osoba, koje su *prethodno smrtno stradale*, izvući ih iz nepristupačnog okruženja, predati ih članovima obitelji i time razriješiti neizvjesnost o njihovoj sudbini. Primjer tome je i događaj u svezi s nestalim Čehom 28. srpnja 2005. godine, čije je tijelo tijekom drugog dana traganja locirano od strane spasitelja stanica GSS Makarske i Splita na dnu jezera pod vrlo moćnim slapom Gubavica rijeke Cetine, na 15 metara dubine, na jednoj podvodnoj polici (dubina jezera je 30 metara). Za ronjenje na tom mjestu trebalo je spustiti ronilačku i drugu opremu u 200 metara duboki kanjon, a nakon pronalaska tijela unesrećenog, izvući ga iz kanjona metodom improvizirane žičare. Dana 31. srpnja 2005. godine, nakon dvodnevne akcije, spasitelji stanica GSS Makarske i Splita, izvukli su mrtvo tijelo 12-godišnje djevojčice koju je rijeka Cetina povukla i usisala pod jednim slapom u njenim moćnim brzacima. Djevojčica je na rijeci bila na kupanju s roditeljima i većim društvom. Tragedija je umalo mogla biti veća, jer se s nastradalom djevojčicom kupalo još dvoje djece. Uspjeli su se othrvati jakoj matici držeći se za granje. Radilo se o zahtjevnoj zadaći na vodenim tokovima u kojima zbog mjehurića zraka praktički nema vidljivosti, gdje voda svojom silinom onemogućuje ronjenje i pristup mjestu nesreće. Osim što trga masku za ronjenje s lica ronitelja, boce i drugu opremu; brza vodena masa predstavlja opasnost i za spasitelje, jer i sami mogu biti povučeni u neki od podvodnih procijepa ili tunela pod velikim vodenim pritiskom. Zato je Cetina bila premrežena sigurnosnim užadima, a dio vodotoka je smanjen zatvaranjem brane HE Kraljevac, ali i skretanjem dijela vode u drugi rukavac. Tek kada se smanji pritisak vode donekle je moguće pretraživanje tih procijepa, tunela i podvodnih džepova. Prije pet godina, na gotovo istom mjestu, tijekom raftinga, stradao je 24-godišnji član Speleološkog društva "Špiljar". Ovakve akcije najtužnije su za spasitelje HGSS-a, jer unatoč velikim naporima i vrhunskoj stručnosti prilikom provođenja akcija, ishod je u konačnici tragičan. (Večernji list, 31. 7. 2005.:20)

¹⁹ Dana 11. listopada 2005. godine, u 10.35 sati, Stanici GSS Split dojavljuje policija kako je na stijenama s južne strane otoka Hvara, iznad Svete Nedilje (predio vrha sv. Nikola), zapeo slovenski penjač iz Škofije Loke, te da ne može ni naprijed ni nazad. Do dolaska spasitelja HGSS-a, koji su iz Firula krenuli sa zakašnjenjem od 45 minuta zbog zauzetosti helikoptera drugim zadaćama, iscrpljenog penjača navezala su druga dva slovenska penjača. Po dolasku, spasitelji HGSS-a, izvukli su svu trojicu iz stijene. Zaglavljene penjač nije bio ozlijeđen, osim što je prošao vlastitu dramu držeći se za stijenu i strahujući od pada. (www.gss.hr; 21. 03. 2006.)

iživljavanja, nepoštivanja upozorenja ili traženja adrenalina doveli u opasnost i po život pogibeljne situacije. Nitko ne osporava temeljno načelo humanosti, ali ideja je vrijedna pozornosti glede naknade troškova u takvim situacijama, što je jedno od pitanja za rješavanje Zakonom o Hrvatskoj gorskoj službi spašavanja (NN 79/06.). S druge strane, ove situacije otvaraju pitanje velikog područja prevencije nesreća, pa i onih u planinama, gdje se nameće potreba pružanja planinarskog znanja i odgoja i onima koji nisu članovi planinarskih organizacija/udruga. Koji će to oblici i načini djelovanja biti, na planinarskim društvima i savezu te na HGSS-u je da osmisle, s obzirom na najkompetentnije znanje, iskustvo i umijeće koje oni posjeduju. Ovdje želimo upozoriti i na odredbe članka 45. Zakona o zaštiti i spašavanju (NN 174/04.) koji određuje oblike djelovanja na podizanju samozaštitne svijesti i znanja kod građana.

Članstvo u planinarskim organizacijama	2002.	2003.	2004.	Σ
član DA	17	30	18	65
član NE	75	112	70	257
nema podataka	106	23	91	220
Σ	198	165	179	542

Tablica 9: Članstvo u planinarskim organizacijama zbrinutih osoba u neskijaškim akcijama u vremenskom razdoblju 2002.-2004. godine

Helikopter	2002.	2003.	2004.	Σ
angažiran	7	9	20	36
stavljen u pripremu	3	3	?	3
Σ	10	12	20	42

Tablica 10: Učestalost angažiranja helikoptera u neskijaškim akcijama u vremenskom razdoblju 2002.-2004. godine

Podaci iz tablice 11 posebno zaokupljaju našu pozornost, poglavito u svezi sa središnjom temom našeg rada. Početnom introspekcijom podataka u tablici razvidno je kako se u razdoblju od 2002. do 2004. godine stalno povećavao broj potražnih akcija u kojima je angažirana HGSS. Godine 2004. broj potražnih akcija povećao se gotovo za tri puta (2,96 puta) u odnosu na 2002. godinu, što predstavlja vrlo intenzivan trend rasta za tako kratko razdoblje promatranja. Što se tiče uspješnosti potražnih akcija, dakle pronalaska i spašavanja nestale osobe, prikazani podaci govore o velikoj učinkovitosti poduzetih akcija. Poglavito ta uspješnost i učinkovitost akcija dolazi do izražaja ako se podaci o nađenim osobama stave u korelaciju s podacima i trendom samog porasta ukupnog broja akcija. Broj akcija u kojima osoba nije nađena uglavnom se zadržava na jednakom realnom broju u odnosu na ukupan broj poduzetih akcija (srednja aritmetička vrijednost tih akcija iznosi 17,50%), dok se ukupan broj potražnih akcija stalno povećavao. Tako je u ukupno 137 poduzetih potražnih akcija za nestalom osobom u promatranom razdoblju, u njih 112 ili 81,75% tražena osoba pronađena (a živa i spašena). Slijedom analize podataka prikazano je učešće subjekata u pronalaženju osoba, pa je tako učešće HGSS-a u ukupnom broju uspješnih potražnih akcija bio u promatranom razdoblju 62,70%.

Daljnji slijed raščlambe promatranih podataka odnosi se na fizičko, poglavito zdravstveno stanje u kojem je nađena osoba pronađena. Njih 12 ili 10,71% pronađeno je mrtvo. Glavni razlog njihove smrti bila je njihova namjera oduzimanja vlastitog života (samoubojstvo), a u četiri slučaja razlog je bio nesretni događaj, uglavnom radi nepoštivanja pravila ponašanja planinara i alpinista u planinama (npr. skraćivanje puta). Ubojstvo kao razlog smrti nije evidentirano. Među živim pronađenim osobama (87,50% od ukupno pronađenih osoba), njima 32 ili 28,57% trebalo je odmah na mjestu pronalaska pružiti i određenu medicinsku pomoć u svezi s vrstom i težinom zadobivene ozljede. Njih 29 ili 25,89% bilo je lakše ozlijeđeno, dok je njih troje ili 2,68% bilo teško tjelesno ozlijeđeno. U slučajevima pronalaska tjelesno ozlijeđene osobe posebno dolazi do izražaja edukacija članova HGSS-a glede pružanja raznovrsne (hitne) medicinske pomoći, što čini dio ukupne cjeline i sustava, procedure traganja za nestalom osobom.

Slijedom, prikazani su podaci o članstvu traženih osoba u bilo koji oblik planinarskih udruga. Podaci nam pokazuju kako njih 120 ili 87,60% nije bilo član niti jedne planinarske udruge. Ukoliko otklonimo utjecaj, odnosno uzmemo u obzir sve slučajeve promatranih traganja za nestalom osobom gdje njeno članstvo u planinarskoj udruzi nije bilo odlučno za situaciju nestale osobe (npr. samoubojstvo, dementne starije osobe koje su odlutale iz doma i sl.), ipak dolazimo do argumentiranog zaključka kako je članstvo u planinarskim udrugama, te znanje i iskustvo koje se stječe kroz aktivnosti tih udruga, značajan čimbenik koji utječe na smanjenje broja situacija nestalih osoba u planinama, općenito u prirodi.

U konačnici, na kraju tablice 11 prikazani su podaci o angažiranju posebnih i specijalnih sredstava pored onog uobičajenog resursa kojim se članovi HGSS-a služe tijekom traganja za nestalom osobom. Takav poseban angažman je zabilježen u 91 potražnoj akciji ili u 66,42% od ukupno analiziranih potražnih akcija. Psi tragači HGSS-a angažirani su u 24 potražne akcije (ili u 17,52% potražnih akcija od ukupnog broja analiziranih akcija), a u 14 slučajeva zatražena je pomoć i uporaba helikoptera HRZ-a (ili u 10,22% potražnih akcija od ukupnog broja analiziranih akcija). Zbog složenosti i prostornog opsega, zemljopisne konfiguracije, broja potrebnih tražitelja u odnosu na raspoloživih, potrebnih materijalnih resursa, uspješnog provođenja metodike traganja za nestalom osobom, u akcijama traganja za nestalom osobom ne sudjeluju članovi stanice HGSS-a na čijem se području traži osoba. Stanice HGSS-a se međusobno pomažu i nadopunjuju što u značajnoj mjeri doprinosi važnoj dostupnosti članova HGSS-a, njihovoj žurnoj organiziranosti i operativnosti, stalnom skraćivanju vremena od zaprimanje dojave do dolaska na mjesto traganja, te organiziranja, planiranja i neposrednog provođenja traganja. To su karakteristike koje idu u prilog *jedinstva službe HGSS-a, teritorijalne rasprostranjenosti stanica HGSS-a, stručnosti, univerzalnosti, specijalnosti, opremljenosti i elitizmu* članova HGSS-a.

Potražna akcija	2002.	2003.	2004.	Σ
Σ TRAŽENO OSOBA	26 18,98%	34 24,82%	77 56,20%	137 100%
Σ NIJE NAĐENO	4 15,38%	6 17,64%	15 19,48%	25 18,25%
Σ NAĐENO	22 84,62%	28 82,36%	62 80,52%	112 81,75%
HGSS	13	17	40	70 62,50%
drugi	2	5	4	11
sam vratio	7	6	17	30
nema podatka	-	-	1	1
Σ OZLIJEĐENOST OSOBA	22	28	62	112
bez ozlijede	13	15	38	66 58,94%
laka ozljeda	6	10	13	29 25,89%
teška ozljeda	2	-	1	3 2,68%
smrt	1	3	8	12 10,71%
nema podatka	-	-	2	2 1,78%
Σ ČLANSTVO U PLANINARSKOJ ORGANIZACIJI	26	34	77	137
DA	2	5	10	17 12,40%
NE	24	29	67	120 87,60%
ANGAŽIRANO U PA	21	24	46	Σ 91 PA 66,42%
pas tragač	7	6	11	24 17,52%
helikopter	2	5	7	14 10,22%
dvije i više stanica	6	4	5	15
rafting čamci	-	-	2	2

Tablica 11: Ukupan broj traženih osoba, nenađenih i nađenih osoba od strane članova HGSS-a i drugih subjekata; stupanj ozlijeđenosti nađenih osoba; članstvo traženih osoba u planinarskim organizacija, te posebna angažiranost pasa tragača, helikoptera, stanica HGSS-a i rafting čamacu u vremenskom razdoblju 2002.-2004. godine

Tablice 12 i 13 pokazuju podatke o učestalosti angažiranja stanica HGSS-a po svim akcijama i po njihovim vrstama. U samoj analizi akcija HGSS-a nema podataka o težini pojedine akcije. Neke akcije su vremenski bile kratke i/ili po složenosti, zahtijevnosti jednostavnije. Ponekad se nakon poziva na intervenciju i po dolasku na teren doznalo da

je "unesrećeni" sam našao put i da pomoć nije bila ni potrebna. Međutim, takve akcije su rijetke. Češće je bila potrebna više ili manje složena intervencija. (Dujmić, 2003:3)

Stanica HGSS	2002.		2003.		2004.		2005.		Σ	
	Σ	SA	Σ	SA	Σ	SA	Σ	SA	Σ	SA
Delnice	4	3	11	4	15	7	13	3	43	17
Dubrovnik							1	-	1	-
Gospić	1	-	4	-	3	1	11	2	19	3
Karlovac	8	-	9	-	15	1	13	-	45	1
Makarska	11	-	10	-	7	-	13	-	41	-
Ogulin	34	28	19	14	32	29	59	44	144	115
Požega	-	-	1	-	3	-	3	-	7	-
Pula	5	-	4	-	5	-	4	-	18	-
Rijeka	61	39	57	38	51	36	98	70	267	183
Samobor	3	-	5	-	10	1	9	1	27	2
Split	45	-	42	-	58	2	74	-	219	2
Šibenik					4	-	5	-	9	-
Varaždin	-	-	5	-	4	-	2	-	11	-
Zadar	7	-	9	-	12	2	25	3	53	5
Zagreb	101	90	133	106	91	56	151	91	476	343
Σ	280	160	309	162	310	135	481	214	1.380	671

Tablica 12: Učestalost angažiranja stanica HGSS-a u svim akcijama i posebno u skijaškim akcijama u vremenskom razdoblju 2002.-2005. godine

Temeljem podataka iz tablice 14, i svih dosad prikazanih u ovoj statističkoj raščlambi i skraćenoj elaboraciji, može se zaključiti kako je broj akcija HGSS-a u *trendu stalnog porasta*, to ne samo kvantitativno već i kvalitativno - po njihovoj zahtijevnosti, složenosti, ozbiljnosti i opasnosti. Razlog tome su, među inima: stalni razvoj i porast odlazaka u planine (turizam, potreba za sve svrhovitijim korištenjem slobodnog vremena, odmora); sve veće zanimanje naših građana, ali i stranaca (turista), za sve oblike aktivnosti na nepristupačnim (prirodnim) terenima, gdje je Hrvatska svojom prirodom prepoznata kao vrlo zanimljiva i privlačna destinacija; povećanje broja tzv. rekreativaca, posebno među mladima, koje sve više privlači bavljenje tzv. ekstremnim ili manje ekstremnim sportovima²⁰ (npr. parajedrenje, brdski biciklizam, rafting, sportsko penjanje i sl.); kontinuirani

²⁰ Dana 11. srpnja 2005. godina tijekom kanjoninga, atraktivne športsko-turističke aktivnosti, na predjelu slapa Gubavica kraj Zadvarja, najužem mjestu kanjona rijeke Cetine, na kojem je rijeka doslovno sa svih strana okružena 200 metara visokim liticama ili neprohodnim slapovima, jedan od sudionika slomio je nogu. Akciju spašavanja izveli su spasitelji stanica GSS Makarske i Splita. Zahvaljujući HGSS-u, pružanje kvalitetne medicinske pomoći moguće je na nepristupačnim lokacijama i u nepovoljnim okolnostima. (www.gss.hr; 21.03.2006.)

stalni razvoj HGSS, stručno usavršavanje, specijalizacija članova stanica HGSS-a, češća prisutnost u medijima, unutarnja organiziranost, teritorijalna rasprostranjenost, dostupnost i brzina odgovora na poziv te neplaćanja troškova spašavanja - ima za posljedicu prepoznatljivost HGSS-a i veću upoznatost državnih službi zaduženih za zaštitu i spašavanje (policija, vatrogastvo, hitna pomoć, Državni ured za zaštitu i spašavanje) koje potom sve češće uključuju HGSS u svoje aktivnosti. HGSS sve češće intervenira i kod nesreća koje nisu vezane uz planinarske aktivnosti (lovci, gospodarska djelatnost, mještani, prometne nesreće i sl.).

Stanica HGSS	2002. ²¹		2003. ²²		2004. ²³		Σ	
	NSA	PA	NSA	PA	NSA	PA	NSA	PA
Delnice	1	-	7	3	8	4	16	7
Dubrovnik							-	-
Gospić	1	-	4	1	2	2	7	3
Karlovac	8	-	9	4	14	4	31	8
Makarska	11	5	10	4	7	-	28	9
Ogulin	6	-	5	-	3	2	14	2
Požega	-	-	1	1	3	1	4	2
Pula	5	1	4	1	5	1	14	3
Rijeka	22	6	19	2	15	5	56	13
Samobor	3	1	5	2	9	2	17	5
Split	45	12	42	7	56	15	143	34
Šibenik					4	1	4	1
Varaždin	-	-	5	-	4	2	9	2
Zadar	7	2	9	1	10	6	26	9
Zagreb	11	1	27	6	35	11	73	18
Σ	120	28	147	32	175	56	442	116

Tablica 13: Učestalost angažiranja stanica HGSS u neskijaškim i potražnim akcijama u vremenskom razdoblju 2002.-2004. godine

²¹ **2002.:** U 20 neskijaških akcija sudjelovale su 2 ili više stanica HGSS-a pa je ukupan broj angažiranih stanica 120 u provedenih 96 neskijaških akcija, dok je u 8 potražnih akcija sudjelovalo 2 ili više stanica HGSS-a pa je ukupan broj angažiranih stanica 28 u provedenih 21 potražnoj akciji.

²² **2003.:** U 27 neskijaških akcija sudjelovale su 2 ili više stanica HGSS-a pa je ukupan broj angažiranih stanica 147 u provedenih 117 neskijaških akcija, dok je u 7 potražnih akcija sudjelovalo 2 ili više stanica HGSS-a pa je ukupan broj angažiranih stanica 32 u provedenih 24 potražnih akcija.

²³ **2004.:** U 17 neskijaških akcija sudjelovale su 2 ili više stanica HGSS-a pa je ukupan broj angažiranih stanica 175 u provedenih 150 neskijaških akcija, dok je u 5 potražnih akcija sudjelovalo 2 ili više stanica HGSS-a pa je ukupan broj angažiranih stanica 56 u provedenih 46 potražnih akcija.

Opis aktivnosti	2003.	2004.	Σ
planinarenje, izletništvo, gljivarenje i sl.	46	41	87
šetnja, penjanje, alpinizam	8	5	13
speleologija	1	-	1
skijanje, sanjkanje	8	9	17
boardanja	-	9	9
korištenje žičare	-	2	2
aktivnosti u zraku	3	2	5
aktivnosti u vodi	1	3	4
brdski biciklizam	4	5	9
pustolovna utrka	4	1	5
hod po nepristupačnom terenu	4	1	5
lov	-	5	5
gospodarska aktivnost	-	9	9
promet	5	2	7
samoubojstvo/ubojstvo	4	11	15
osoba nestala	6	15	21
dječja igra	2	1	3
životinje	5	8	13
intervencija	7	7	14
ostalo, nepoznato	9	14	23
Σ	117	150	267

Tablica 14: Aktivnosti koje su prethodile potrebi angažiranja članova HGSS-a u neskijaškim akcijama u vremenskom razdoblju 2003.-2004. godine

Na kraju, ostalo je još veliko područje preventivnog djelovanja. Organizirani, stručno planirani i vođeni planinarski izleti trebali bi postati sinonim za kvalitetno i sigurno planinarsko djelovanje i uživanje. Ukoliko iz nesreća ništa ne naučimo, onda je to naša nesreća. Dug je poznavatelja nesreća i onih koji organiziraju planinarstvo do unesrećenih da nas nauče o nesrećama. Tako ćemo doći, "penjati se", prema većoj sigurnosti u planinama.

3. ZAKLJUČAK

Radom smo nastojali pokazati kako učestalijim boravljenjem u prirodi raste i potreba za osiguravanjem individualne sigurnosti, te kako okolnosti i uvjeti u prirodi nisu baš uvijek nježni prema ljudima. Brojne su ugroze, rizici, na koje čovjek može utjecati; ali zbog neznanja, neiskustva, lakovjernosti i dr. propušta to učiniti. To je i jedan od razloga, među brojnim, zbog kojih dolazi do nestanaka osoba u prirodi, toj sveukupnoj biološkoj i krajobraznoj raznolikosti. Potražne akcije, koje se tada poduzimaju, mobiliziraju značajan ljudski potencijal i materijalne resurse, nerijetko i u dužem vremenskom razdoblju.

Slijedom učinjene analize, također smo ukazali kako današnje suvremene policije, pa tako i hrvatska policija, unatoč značajnim ulaganjima u svoje potencijale i resurse, u određenim sigurnosnim situacijama, primjerice nestanak osobe u prirodnim nepristupačnim prostorima i lokalitetima, treba pomoć od drugih tijela, organizacija i udruga. To proizlazi i iz *Programskih smjernica MUP-a RH za razdoblje 2004.-2007. godine* u

kojima se ističe: "Svako krizno stanje treba poseban scenarij kako bi se upravljalo i ovladalo krizom. Međutim, ni najbolji scenariji ne vrijede puno *ako se ne ovlada vještinama njegove realizacije*. Također, niti jedan segment sustava društvene sigurnosti ne može isključivo sam ovladati društvenom krizom. Koordinacija svih segmenata sigurnosnog sustava neizbježna je ako se želi postići cilj. Za uspješnu koordinaciju u kriznim stanjima moraju postojati timovi koji će "voditi igru". *U njihovom sastavu trebaju biti najsposobniji pojedinci iz svih segmenata sigurnosnog sustava*. Ministarstvo će u sljedećem razdoblju posvetiti posebnu pažnju izradi programa za moguća izvanredna stanja te odabiru, edukaciji i uvježbavanju posebnih timova. Također, prema raspoloživim mogućnostima treba osigurati materijalna sredstva za krizne slučajeve. (...) Problematikom javnog reda i sigurnosti, te kvalitetom života građana bavi se čitav niz ministarstava, tijela i službi bez kvalitetne međusobne komunikacije i bez osmišljene koordinacije rada. To rezultira fragmentarnim pristupom problemima koji bivaju polovično riješeni ili se uopće ne rješavaju. Paralelno s tim, uz nedostatak međusobne komunikacije ministarstava, tijela i službi, *izražen je i nedostatak kvalitetne dvostrane komunikacije s građanima*. Ako želi opravdati ulogu stožerne sigurnosne službe, *policija mora napraviti prvi korak u prevladavanju postojećeg načina rada* i potaknuti povezivanje svih društvenih subjekata koji su odgovorni za povećanje sigurnosti i kvalitete života u lokalnoj zajednici."

Slika 4: Vježba članova HGSS-a glede spašavanja u planinama

Zaključno, smatramo kako smo čitatelju uspješno prikazali sve one kvalitete, načine i postupke stjecanja znanja i vještine te *izvrsnu kompetentnost* u spašavanju i traganju za nestalom osobom u planinama, stijenama, speleološkim objektima, vodenim površinama, na nepristupačnim građevinama ili dijelovima takvih objekata, ruševinama, u lošim

vremenskim uvjetima i elementarnim nepogodama; koje gorski spasitelji Hrvatske gorske službe spašavanja posjeduju. HGSS je specifična javna udruga građana kojoj je cilj biti nacionalnim nositeljem gorskog spašavanja u Republici Hrvatskoj. Pored te *univerzalnosti* i *specijalnosti*, HGSS odlikuje posebna *ekskluzivnost* jer su njeni članovi u mogućnosti izvesti najzahtjevnija i najsloženija spašavanja i traganja koja provode i druge gorske službe spašavanja u svijetu; kao i *elitizam* članova što jamče postupci i načini školovanja, uvježbavanja i relativno kratki rokovi obnavljanja njihovih licenci. *Opremljenost* novijom tehnologijom i stalno praćenje najnovije tehnologije i standarda postupanja u području spašavanja i traganja daljnja je njihova karakteristika. Posebno treba istaknuti *dostupnost* i *operativnost* članova stanica HGSS-a, gdje se organiziraju stalna i/ili povremena dežurstva, a stalnim provođenjem vježbi provjerava se spremnost i nastoji što više skratiti potrebno vrijeme od dojava do intervencije, odnosno započinjanja izvođenja akcije. Važna značajka službe na koju zaključno treba ukazati je njena *teritorijalna rasprostranjenost* (15 stanica HGSS-a) gdje stanice HGSS-a međusobno ne konkuriraju nego djeluju usklađeno, nerijetko više njih zajedno, što čini posebno *jedinstvo službe*. HGSS od 1992. je punopravna članica svjetske međunarodne organizacije gorskog spašavanja IKAR - CISA.

Slika 5: Stanice Hrvatske gorske službe spašavanja u Republici Hrvatskoj do kraja 2006. godine

Sve ove karakteristike, kao ranije izrečena argumentacija i statistička raščlamba učestalosti aktivnosti članova HGSS-a, opravdavaju su potrebu donošenja Zakona o Hrvatskoj gorskoj službi spašavanja. Konačno, na kraju želimo upozoriti na ne manje važnu aktivnost unutar HGSS-a koja se odnosi na aktualno statističko praćenje svih aktivnosti članova HGSS-a po stanicama, jer jedino sustavno prikazivanje ukupnosti aktivnosti (pored analize i javnog objavljivanja pojedinačnih akcija), pa tako i u akcijama spašavanja nestalih osoba, omogućuje argumentaciju i analizu rada HGSS-a.

LITERATURA

1. Brinker, H. (1986). *Vermisstensachen mit verborgener Leiche: Kriminalistische und kriminologische Aspekte für Praxis und Forschung*. Archiv für Kriminologie, 117(1-2), 1-8.
2. Clages, H., Schlieper, K. D. (1995). *Polizeiliche Bearbeitung von Vermisstenfällen - Ein Leitfaden*. Heidelberg: Kriminalistik Verlag.
3. Dujmić, H. (2003). *Analiza nesreća i spasilačkog dijela aktivnosti Hrvatske GSS u 2002*. Zagreb: Hrvatska gorska služba spašavanja.
4. Dujmić, H. (2004). *Analiza nesreća i spasilačkog dijela aktivnosti Hrvatske GSS u 2003*. Zagreb: Hrvatska gorska služba spašavanja.
5. Guth, R. (2000). *Checklisten für den Ersten Angriff*. Berlin: Richard Boorberg Verlag.
6. Modly, D. (1996). *Traganje za nestalim osobama*. Policija i sigurnost, 5(4-5), 376.-393.
7. Palmiotto, M. J. (1994). *Criminal Investigation*. Chicago: Nelson Hall Publishers.
8. Poljak, Ž. (2004). *Zlatna knjiga hrvatskog planinarstva*. Zagreb: Hrvatski planinarski savez.
9. Prizmić, V. (2005). *Program obuke pripadnika gorske službe spašavanja*. Neobjavljen rukopis.
10. Prizmić, V. (2005). *Učinjeni veliki koraci za Hrvatsku GSS. Osvrt na Zbor spašavatelja na Mosoru 11. i 12. prosinca 2004*. Hrvatski planinar, 97(2), 42.-45.
11. Smerke, Z. (1989). *Planinarstvo i alpinizam*. Čakovec: Zrinski.
12. Statut Hrvatske gorske službe spašavanja (2003).
13. Statut Hrvatskog planinarskog saveza (2003).
14. Šuperina, M., Gluščić, S. (2003). *Učestalost prijave nestanka osobe u Republici Hrvatskoj i postupanje policijskog službenika u traganju za nestalom osobom: Aktualizacija problema*. Pravni vjesnik, 19(3-4), 151.-187.
15. Walder, H. (2002). *Kriminalistisches Denken*. Heidelberg: Kriminalistik Verlag.
16. www.gss.hr; 21. 03. 2006.

Summary

Marijan Šuperina, Krešimir Pogačić

FREQUENCY OF THE CROATIAN MOUNTAIN RESCUE SERVICE INVOLVEMENT IN SEARCHING FOR MISSING PERSONS

Safety is one of the fundamental needs and the condition for normal living and development of an individual and a whole community as well. Modern states realize the importance of organized and efficient system of searching, protection and rescuing, especially of lives and health of people and property. Police search training, especially the training related to missing persons, is considered to be based on case studies. Therefore, the impression is formed that it is exclusively based on experience. Our goal is to give scientific content to the police search training, to differentiate it from a pure retelling of certain successful or unsuccessful operations and their epilogues. Furthermore, this paper emphasizes the relation/cooperation between the police and the Croatian Mountain Rescue Service in the course of police search procedures for missing persons.

In this paper we have tried to show that the more frequent the stay in nature, the bigger the need for securing individual safety is, and that the circumstances and conditions are not always gentle for people. People could have influence on numerous threats and risks, but they fail to do it because

of ignorance, inexperience, gullibility, etc. That is one of the numerous reasons why persons get lost in nature. Undertaking searches mobilize significant human and material resources, often for a longer period of time.

Finally, we believe that we have managed to show the readers all those qualities, ways and procedures of knowledge and skills acquisition as well as the excellent competencies of the Croatian Mountain Rescue Service members in rescuing and searching for missing persons in mountains, on rock faces, in caves, in waters, unapproachable buildings or parts of such buildings, debris, in bad weather conditions and public emergencies. The Croatian Mountain Rescue Service is a specific civil organisation with the aim to be the leading national service for mountain rescue in the Republic of Croatia. In addition, the Croatian Mountain Rescue Service has as distinctive features *universality and specialty*, special *exclusivity* in rescuing people, *elitism* guaranteed by procedures and training, *state-of-the-art* equipment and keeping up with the latest technology, its *availability* and *operativeness* guaranteed by organized duty hours, and eventually *territorial distribution* (15 units of the Croatian Mountain Rescue Service), all of which make the Service *unique*.